

А. АДАМОВІЧ Апаবাদанні 1955 года

Апаবাদанне Пётр Паўленка параўноўвае з маленькім гарадком, у якім можа нарадзіцца геній.

Чытаючы апаবাদанні Тургенява, Чэхава, Карапенкі, мы можам адчуць, якія велізарныя магчымасці адкрылае «малы жанр» перад сапраўдным мастаком. Тургенява і Карапенкі пачынаюць з гістарычнага станавлення рускага крытычнага рэалізму, але не меншае значэнне, чым раманы гэтага пісьменніка.

Гісторыя літаратуры ведае цэлыя дзесяцігоддзі, калі вядучым жанрам прозы з'яўляўся «малы жанр». Успомнім дакладныя імяны і імяжыўныя назвы: А. Булгакаў, А. Асіпенкі і Я. Шамкіна, мастацкія асобы («Месян» у Сухадэа, М. Рагітэга) і г. д.

З усяго створанага М. Лыньковым у 20—30 гады найбольш значным і «жывучым» аказалася апаবাদанне.

У апаবাদанні аказаліся найбольш аператыўнага, найбольш вясёлага з ружавымі жывымі і магчыма, нідзі не выявілася так выразна мастацкая беспэдыфікацыя бескафліктных схем, як у апаবাদанні.

Самым уцешчым у мінулым літаратурным годзе было тое, што «малы жанр» зноў пачаў заваяваць права называцца развешчаным літаратурай ў нашай краіне. Многія апаবাদанні ў гэтым годзе ўспрымаліся як быццам аднавілі сапраўды творчы характар літаратуры да рэальнага жыцця рэальных людзей. Вызначальнае з'яўляецца абстрактныя бескафліктныя літаратурныя схем, многія апаবাদанні ў гэтым годзе аднавілі сапраўды творчы характар літаратуры да рэальнага жыцця рэальных людзей. Вызначальнае з'яўляецца абстрактныя бескафліктныя літаратурныя схем, многія апаবাদанні ў гэтым годзе аднавілі сапраўды творчы характар літаратуры да рэальнага жыцця рэальных людзей.

Зразумела, не ўсе тыя творы, што трапілі пад рубрыку апаবাদанняў у 1955 годзе, з'яўляюцца ўспрымальнымі чытачамі. Неважнае кантоўнае твора, у якім аўтар працягвае анімаваць тое, што ўжо вядома мільянерам, занадта рыбачыць і дадчыма спраў. Мы не супраць апаবাদанняў аб рыбачы, дачы і нават курорце. Але мы супраць тых «дадчыных», «вадзяных» апаবাদанняў, якія адчуваюцца ў некаторых апаবাদаннях («Чараўнік» Я. Курто, «Каханьніца-родненькія» Л. Бірыя і г. д.).

Жыццё можа пазарыць пісьменніку сапраўды яры і значную знаходку толькі ў тым выпадку, калі ён сам ідзе наперад фактам, калі ён падыходзіць да жыцця з вайкай думай.

У «Калі ў думках імя іх», — гаварыў І. П. Паўлаў, — вочы не бачаць фактаў». Пры абмеркаванні «Поліма» ў Савіце пісьменніцаў БССР была выказана думка, што на апаবাদаннях 1955 года ляжыць адна «абрабасан». Што-ж, сапраўды героі апаবাদанняў гэтага года — найчашчэй людзі «маленькія», цудоўныя, бунтарныя, пэнісёры і г. д. І ўсё-ж імя куды больш «буйнага» фігура, чым тыя вядомыя героі, якімі так багата была бескафліктная літаратура, бо гэта людзі, якія прыйшлі ў твор з жыцця.

Безумоўна, было-б вайкай памалы і лічыць, што літаратура наша можа задавальняць будзённыя справы «маленькага» чалавека, замалюваць і натурна. Гэта быў бы толькі першы крок на шляху да шырокага тыпаванага праўдывага паказу героі нашых дзён. Патрына, аднак, падкрэсліць неабходнасць і законмернасць такога кроку. Калі ў пісьменніка разбураецца пэўнае схематычнае абстрактнае ўяўленне аб жыцці і чалавеку, вельмі добра, калі ён не будзе спыняцца зямліць адну схему другой, а замест гэтага звернецца да вывучэння жыцця і чалавека. Не ў «добрашчым» вывучэнні ішоўдывага жыцця савецкіх людзей (без гэтага-ж літаратура не ўзначыцца і да філасофскага абгулявання), а ў паспешаных спробах пазнацца з жыццём факты і з імя пад аб'юдаўленымі схем — воль у чым, думачна, асноўная слабасць многіх апаবাদанняў мінулага года.

У «Поліма» (№ 11) натраўвацца апаবাদанне Алеся Падкоўскага «Мікалай Бойка». Ёсць у ім і праўда асобных фактаў і шчыры грамадзянскі пафас. І тэма яго (аб новым старым калгасе) не можа не цікавіць чытача. Але апаবাদанне гэта не з'яўляецца ўспрымальным чытачам так, як хвалілі, напрыклад, прастае і бескафліктнае апаবাদанне таго-ж аўтара пра маральную строгасць старога бухгалтара («Жыццёны прычыны»). Усё справа ў тым, што ў апаবাদанні «Мікалай Бойка» жыццёвы матэрыял падпарадкаваны схеме. Апаবাদанне будзе тачна так. Новы старына замест імяніцы, якая з роду ў год не радала на зямлях калгаса, сее грочку, парашучы тым самым план, «суплунчаны верху». Намчаецца канфіліт з рабыным начальствам, але нурчае пастапова аб новым парадку палавання. Грочка падмае прапанаванне, у сілу вяртання «здымаючы», калгас выходзіць з ліку ацеляючых, вырашаецца любовная каляна і г. д.

Калі мы ўжо чыталі апаবাদанні, п'ес, раманаў, у якіх адна толькі пабудова абстрактнага, або ўзбешчанага калгаса, або ачыстка паўдз і хмыльнуе вырашае ўсе жыццёвыя супярэчнасці і канфілікты, так што героя і рабыць ужо нічога не застаецца. Само жыццё пазавала пераўладываць твораў, у якіх рэальныя жыццёвыя сувязі падмаваюцца абстрактнымі схемамі.

Нарысы В. Овечкіна тату і мей влікае значэнне для ўсёй літаратуры (і не толькі літаратуры), што ў іх ёсць пэнта большае, чым у асобных фактаў і сітуацыя. Пісьменнік раскрывае чытачу састанавітую ўзаемазалежнасць паміж рэальнымі бакамі калгаснага жыцця, ён праўдыва, а партыйныя палітыі пазавале жыццёвыя сувязі. Іправа ў гэтым навагтарства В. Овечкіна, В. Тендрасова, Г. Трапольскага, А. Рагітэга. І якая гэтага-ж праўдывага паказу, адчування рэальных сувязей паміж асобнымі сферамі жыцця — нештае беларускі апаবাদаннем аб аб'явінай аб'ясы, нават лепшым з іх.

Аляксей Булакоўскі надрукаваў у 1955 годзе некалькі апаবাদанняў, у якіх

выраза адчуваецца імкненне пісьменніка не толькі стаць бліжэй да жыцця народа, але і выхаваць у чытача пэўнае асабістае адносіны да ўсё добрае і дрэннае, што сустракаецца ў жыцці. Аўтар не проста паказвае пэўныя жыццёвыя факты, але і прымушае саміх герояў удзельнічаваць у іх, аналізаваць, шукаць адказу. Надзя ў апаবাদанні «Незабытае рэха», прыгледзеўшыся да сакратара райкома комсамода Лунініча, які не працуе, а стаяе ў пачатку, раітам заўважыла ў сабе яго рысы. Пакутуеца ад гэтага, Надзя пачынае разумець прыгажосць і маральную сілу людзей, якія на любым месцы ўмеюць заставацца самі сабой, простымі, шчырымі.

У апаবাদанні «Не з таго боку» інструктар райкома комсамода Якуб Драбняк, прыехаўшы ў калгас, пачаў з таго, што аблаў усе калгасніцкія гульнявыя, напрыклад лепшыя з іх. Адраза аднавіўшыся ад яго людзі, сход скончыўся рабыць, чым інструктар скончыў сваю прамову. Пісьменнік прымушае гэтага чалавека ўверніцца сур'ёзна задумвацца над жыццём, над сваім месцам у жыцці народа. Апаবাদанні гэтага года, але ім усё-ж нештае ўмення не толькі паставіць пытанне, але і знайсці ў самім жыцці адказ на яго. У апаবাদанні «Гароў адзін» А. Кулакоўскі, напрыклад, з выдатным падымам партрэта дотай вылічыў, што зрабіла Палікара такія, які ён ёсць, і няясна, што магло-б зрабіць такія людзей інакшымі. Адно безумоўна: ніякіх гэтаў людзей інакшым, «за жывоце гэтых людзей інакшым не могуць. Выправы з тых канкрэтных умоў, якія сфармавалі яго, Палікара здаецца чалавекам, дзшу якога нішто ўжо не здымае павярнуць да канстантнай працы. Думачна, што сам пісьменнік тут трохі «не з таго боку» падмаўвае да гэтага чалавека. У апаবাদанні ёсць адна дэталі, якая здаецца выпадковай, губляюцца сярод іншых: Палікара бачыць, што школьнікі наспяваюць калеч у лагчыне, але не ўмяшчаецца. «Надмогне бульба, прападзе. Але чорт не біры!» Не гэтаўкі тыя галі прапалаць, гніюць! Воль дзе калеч да характара, да «гультайскай натурны» Палікара. Калі гэты калгаснік зможа ўзвешчыцца, што ён прападзе! гол і другі, ён нека перамаецца. Пісьменніку варты было «шырэй» паглядзець на свайго героя.

У «Калі ў думках імя іх», — гаварыў І. П. Паўлаў, — вочы не бачаць фактаў». Пры абмеркаванні «Поліма» ў Савіце пісьменніцаў БССР была выказана думка, што на апаবাদаннях 1955 года ляжыць адна «абрабасан». Што-ж, сапраўды героі апаবাদанняў гэтага года — найчашчэй людзі «маленькія», цудоўныя, бунтарныя, пэнісёры і г. д. І ўсё-ж імя куды больш «буйнага» фігура, чым тыя вядомыя героі, якімі так багата была бескафліктная літаратура, бо гэта людзі, якія прыйшлі ў твор з жыцця.

Безумоўна, было-б вайкай памалы і лічыць, што літаратура наша можа задавальняць будзённыя справы «маленькага» чалавека, замалюваць і натурна. Гэта быў бы толькі першы крок на шляху да шырокага тыпаванага праўдывага паказу героі нашых дзён. Патрына, аднак, падкрэсліць неабходнасць і законмернасць такога кроку. Калі ў пісьменніка разбураецца пэўнае схематычнае абстрактнае ўяўленне аб жыцці і чалавеку, вельмі добра, калі ён не будзе спыняцца зямліць адну схему другой, а замест гэтага звернецца да вывучэння жыцця і чалавека. Не ў «добрашчым» вывучэнні ішоўдывага жыцця савецкіх людзей (без гэтага-ж літаратура не ўзначыцца і да філасофскага абгулявання), а ў паспешаных спробах пазнацца з жыццём факты і з імя пад аб'юдаўленымі схем — воль у чым, думачна, асноўная слабасць многіх апаবাদанняў мінулага года.

У «Поліма» (№ 11) натраўвацца апаবাদанне Алеся Падкоўскага «Мікалай Бойка». Ёсць у ім і праўда асобных фактаў і шчыры грамадзянскі пафас. І тэма яго (аб новым старым калгасе) не можа не цікавіць чытача. Але апаবাদанне гэта не з'яўляецца ўспрымальным чытачам так, як хвалілі, напрыклад, прастае і бескафліктнае апаবাদанне таго-ж аўтара пра маральную строгасць старога бухгалтара («Жыццёны прычыны»). Усё справа ў тым, што ў апаবাদанні «Мікалай Бойка» жыццёвы матэрыял падпарадкаваны схеме. Апаবাদанне будзе тачна так. Новы старына замест імяніцы, якая з роду ў год не радала на зямлях калгаса, сее грочку, парашучы тым самым план, «суплунчаны верху». Намчаецца канфіліт з рабыным начальствам, але нурчае пастапова аб новым парадку палавання. Грочка падмае прапанаванне, у сілу вяртання «здымаючы», калгас выходзіць з ліку ацеляючых, вырашаецца любовная каляна і г. д.

Калі мы ўжо чыталі апаবাদанні, п'ес, раманаў, у якіх адна толькі пабудова абстрактнага, або ўзбешчанага калгаса, або ачыстка паўдз і хмыльнуе вырашае ўсе жыццёвыя супярэчнасці і канфілікты, так што героя і рабыць ужо нічога не застаецца. Само жыццё пазавала пераўладываць твораў, у якіх рэальныя жыццёвыя сувязі падмаваюцца абстрактнымі схемамі.

Нарысы В. Овечкіна тату і мей влікае значэнне для ўсёй літаратуры (і не толькі літаратуры), што ў іх ёсць пэнта большае, чым у асобных фактаў і сітуацыя. Пісьменнік раскрывае чытачу састанавітую ўзаемазалежнасць паміж рэальнымі бакамі калгаснага жыцця, ён праўдыва, а партыйныя палітыі пазавале жыццёвыя сувязі. Іправа ў гэтым навагтарства В. Овечкіна, В. Тендрасова, Г. Трапольскага, А. Рагітэга. І якая гэтага-ж праўдывага паказу, адчування рэальных сувязей паміж асобнымі сферамі жыцця — нештае беларускі апаবাদаннем аб аб'явінай аб'ясы, нават лепшым з іх.

Аляксей Булакоўскі надрукаваў у 1955 годзе некалькі апаবাদанняў, у якіх

выраза адчуваецца імкненне пісьменніка не толькі стаць бліжэй да жыцця народа, але і выхаваць у чытача пэўнае асабістае адносіны да ўсё добрае і дрэннае, што сустракаецца ў жыцці. Аўтар не проста паказвае пэўныя жыццёвыя факты, але і прымушае саміх герояў удзельнічаваць у іх, аналізаваць, шукаць адказу. Надзя ў апаবাদанні «Незабытае рэха», прыгледзеўшыся да сакратара райкома комсамода Лунініча, які не працуе, а стаяе ў пачатку, раітам заўважыла ў сабе яго рысы. Пакутуеца ад гэтага, Надзя пачынае разумець прыгажосць і маральную сілу людзей, якія на любым месцы ўмеюць заставацца самі сабой, простымі, шчырымі.

У апаবাদанні «Не з таго боку» інструктар райкома комсамода Якуб Драбняк, прыехаўшы ў калгас, пачаў з таго, што аблаў усе калгасніцкія гульнявыя, напрыклад лепшыя з іх. Адраза аднавіўшыся ад яго людзі, сход скончыўся рабыць, чым інструктар скончыў сваю прамову. Пісьменнік прымушае гэтага чалавека ўверніцца сур'ёзна задумвацца над жыццём, над сваім месцам у жыцці народа. Апаবাদанні гэтага года, але ім усё-ж нештае ўмення не толькі паставіць пытанне, але і знайсці ў самім жыцці адказ на яго. У апаবাদанні «Гароў адзін» А. Кулакоўскі, напрыклад, з выдатным падымам партрэта дотай вылічыў, што зрабіла Палікара такія, які ён ёсць, і няясна, што магло-б зрабіць такія людзей інакшымі. Адно безумоўна: ніякіх гэтаў людзей інакшым, «за жывоце гэтых людзей інакшым не могуць. Выправы з тых канкрэтных умоў, якія сфармавалі яго, Палікара здаецца чалавекам, дзшу якога нішто ўжо не здымае павярнуць да канстантнай працы. Думачна, што сам пісьменнік тут трохі «не з таго боку» падмаўвае да гэтага чалавека. У апаবাদанні ёсць адна дэталі, якая здаецца выпадковай, губляюцца сярод іншых: Палікара бачыць, што школьнікі наспяваюць калеч у лагчыне, але не ўмяшчаецца. «Надмогне бульба, прападзе. Але чорт не біры!» Не гэтаўкі тыя галі прапалаць, гніюць! Воль дзе калеч да характара, да «гультайскай натурны» Палікара. Калі гэты калгаснік зможа ўзвешчыцца, што ён прападзе! гол і другі, ён нека перамаецца. Пісьменніку варты было «шырэй» паглядзець на свайго героя.

У «Калі ў думках імя іх», — гаварыў І. П. Паўлаў, — вочы не бачаць фактаў». Пры абмеркаванні «Поліма» ў Савіце пісьменніцаў БССР была выказана думка, што на апаবাদаннях 1955 года ляжыць адна «абрабасан». Што-ж, сапраўды героі апаবাদанняў гэтага года — найчашчэй людзі «маленькія», цудоўныя, бунтарныя, пэнісёры і г. д. І ўсё-ж імя куды больш «буйнага» фігура, чым тыя вядомыя героі, якімі так багата была бескафліктная літаратура, бо гэта людзі, якія прыйшлі ў твор з жыцця.

Безумоўна, было-б вайкай памалы і лічыць, што літаратура наша можа задавальняць будзённыя справы «маленькага» чалавека, замалюваць і натурна. Гэта быў бы толькі першы крок на шляху да шырокага тыпаванага праўдывага паказу героі нашых дзён. Патрына, аднак, падкрэсліць неабходнасць і законмернасць такога кроку. Калі ў пісьменніка разбураецца пэўнае схематычнае абстрактнае ўяўленне аб жыцці і чалавеку, вельмі добра, калі ён не будзе спыняцца зямліць адну схему другой, а замест гэтага звернецца да вывучэння жыцця і чалавека. Не ў «добрашчым» вывучэнні ішоўдывага жыцця савецкіх людзей (без гэтага-ж літаратура не ўзначыцца і да філасофскага абгулявання), а ў паспешаных спробах пазнацца з жыццём факты і з імя пад аб'юдаўленымі схем — воль у чым, думачна, асноўная слабасць многіх апаবাদанняў мінулага года.

У «Поліма» (№ 11) натраўвацца апаবাদанне Алеся Падкоўскага «Мікалай Бойка». Ёсць у ім і праўда асобных фактаў і шчыры грамадзянскі пафас. І тэма яго (аб новым старым калгасе) не можа не цікавіць чытача. Але апаবাদанне гэта не з'яўляецца ўспрымальным чытачам так, як хвалілі, напрыклад, прастае і бескафліктнае апаবাদанне таго-ж аўтара пра маральную строгасць старога бухгалтара («Жыццёны прычыны»). Усё справа ў тым, што ў апаবাদанні «Мікалай Бойка» жыццёвы матэрыял падпарадкаваны схеме. Апаবাদанне будзе тачна так. Новы старына замест імяніцы, якая з роду ў год не радала на зямлях калгаса, сее грочку, парашучы тым самым план, «суплунчаны верху». Намчаецца канфіліт з рабыным начальствам, але нурчае пастапова аб новым парадку палавання. Грочка падмае прапанаванне, у сілу вяртання «здымаючы», калгас выходзіць з ліку ацеляючых, вырашаецца любовная каляна і г. д.

Калі мы ўжо чыталі апаবাদанні, п'ес, раманаў, у якіх адна толькі пабудова абстрактнага, або ўзбешчанага калгаса, або ачыстка паўдз і хмыльнуе вырашае ўсе жыццёвыя супярэчнасці і канфілікты, так што героя і рабыць ужо нічога не застаецца. Само жыццё пазавала пераўладываць твораў, у якіх рэальныя жыццёвыя сувязі падмаваюцца абстрактнымі схемамі.

З успамінаў пасажыра складваецца сэрца апаবাদанняў аб сіце і прыгажосці чалавечых пачуццяў. Мастацкая прыгажосць новых апаবাদанняў І. Шамкіна ў тым, што жыццё ў іх «справіраецца» не абстрактнымі літаратурнымі схемамі, а народнай мудрасцю, жыццёвым вопытам народа. Колькі гэтай мудрасці ў апаবাদанні «Матчыны рукі!» Белая слянка адала бізэртнай багатай сестры сваю меншую дачку. «Хачелася ёй пачаць ды сваё жыццё. Бо як тады пачаць ды разумець! — багата, а пасатам — знайшла і пачасліва». Прайшло некалькі гадоў. Сустрэліся сестры, і раптам дзятчынка прасіць у сваёй новай «мамы»: «— Мамачка, нахай мяне пачаць прынясе, у ле рукі макчэйшыя». Народны вопыт падказаў пісьменніку лічыць адно шчырае слова аб вайкім імені — Маці. Ва ўсёх апаবাদаннях з сэрцы «Партрэтаў» вельмі радуе тое, што пісьменнік пачынае шукаць глыбіню ў прастаце. Сілу прастаты добра адчуць можна і ў апаবাদанні пра бацьку комсамоцка-падпольшчыка («Вайкаў тонара»). Праўда, адно з лепшых апаবাদанняў гэтага года «У роднай сям'і» свеціць, што пачуццёвы прастаты лічыць часамі адраджае І. Шамкіна. Пісьменнік апавадае пра радкае супаўненне аб'явы, і мы перамаецца, калі сам ён застаецца першым пэналагічнай праўдэ, Кантужана, з забітаным тварам партыяна, якога вядуць на ардаром, ачуўніўшыся ад забітасці, чые да болю знаёмых і родных галасы. «І ў гэты час а бачаў перад сабой жорданку з плацінай цяды на ёй, накрутую старонкай кофтанкай. Усё гэта было вельмі знаёмае, усё гэта а пазнаў-бы дзе хочаш, бо гэта была жорданка, якая вядола ў майё роднай хаце, і кофтанка майё маці». Аліч за адным падыходзіць да раненага майё, жонка, дзеці, ішкандуць яго, але не пазнаюць: а-пад біноў глянціць на іх адно, залітае слязай радасці і горькаго вюка. Нараням раптам спынаюцца, што ён так можа і намерці недзе, а яны не бачуць вядоца, хто быў у іх хаце. Іх хоча нешта растлумачыць ім жэстамі, сарваць біты, а яго трымаюць за рукі, бо думачна, што гэта ён у гарачыні... Толькі жыццё магло-б падказаць пісьменніку прастату і праўдывую развядку гэтай нечэкай сітуацыі. Але аўтар задавальняецца часта літаратурнай кантоўкай. Ваўла раманета з дэкорам таворцы партыяна: воль і ў мяне сын воль, але ён у мяне не такі, ён «жывы і прыліна» і г. д. І сын быццам-бы супакоўся.

Магчыма, самым яркім апаবাদаннем 1955 года ў савецкай літаратуры быў «Мітрыч» Г. Трапольскага, твор аб радзінным калгасніку, аб чалавеку з масаі, у вобласце Мітрыча пісьменнік здолеў раскрыць і паказаць пэналагічна і жыццё селяніна, які не лёгка, але цыфра паперы і калгас, да канца, усёй душой паперы і які не перастае «супакоўвацца» а перанакладчыць надмаць калгас.

Зацікаўляецца літаратура ў паказе рэальных людзей у рэальных жыццёвых сувязях не можа не спалучацца з паняшанай увагай пісьменнікаў да жыццёвай станацыі асобных апаবাদанняў і газетных іштатпаў. Асабіта можа радаваць арысця і жыцця калгасніцкае мовы маладзёў аўтараў, якія толькі ўстаповаю ў літаратуру («Ж, махорачка...», «Сідар і Гараска» І. Науменкі). Узрастае увага пісьменнікаў да вобразных сродкаў народнай мовы. Але пачаў з мастацкім асваеннем багатай жыццёвай сур'ёзнасці савецкага ў многіх апаবাদаннях ачыпачай статылізацыя пад народную мову. Героі гумарэска Л. Віры савіта з азыка не спыняюцца, каб не палмацаваць яго трыма, а то і чатырма прымаўкамі. І атрымаваецца «цар на кіжэц».

Апаবাদанні А. Рагітэга свеціць аб тым, што жыццё народную мову ён ведае і дэдрона. Але ў апаবাদанні «Пралескі» пра жонку-машыніку аказана: абы прычулаці «аўрау-ж» «Грошы! Грошы!», нібы тая каля, якая з'яўдзецца прасіць: «Шчы... Шчы...» Калі-б аўтар па-сапраўднаму адчуваў той пачыны амет, які ўкладвае народ у алегру пра птушку каю, ён ніколі не выкарыстаў-бы тагой паралелі. Іна толькі знешня, пачыны амет народнай легенды адкрыта сур'ёзнасці гэтага паралелі, рабурае да.

У апаবাদанні А. Асіпенкі «Тытуць» стары калгаснік расказвае пра свайго бацькавага старыню, які гадоў, калі загаліваць, і аімой сёць: так ён пачаўся будаваць бацька. Прыехаў у калгас сакратар райкома. «Сёў сакратар у машыну і Даніа з сабой бора. Іх той казаў, куды коны а капытом, туды і рак а капыншій». Дарэма пісьменнік прымушае чытача падазраваць, што стары калгаснік не ўмее да заду ўжываць народныя прыказкі і прымаўкі. Старыня-ж не свайё ахвотай у машыну паезд, каб пры чым тут «рак а капыншій». Прыклады гэтыя свеціць, думачна, аб наўдзлым выкарыстанні народнай мовы.

З уяго скажанага відаць, наколькі пачынаецца цікавае нашых пісьменнікаў да рэальнага жыцця рэальных людзей. Але відавочна і другое: беларускае апаবাদанне 1955 года — гэта пакуць што апаবাদанне «Партрэтаў», а не сапраўдзі буйных мастацкіх характараў. І справа тут азім не ў «добрашчым» тыпажу. Туагта а камеды В. Крапіны «Хто смяліца апапніч» — самы што ні ёсць «маленькі чалавек». І тым не менш Туагта — адна з буйнейшых мастацкіх характараў нашай літаратуры.

Каб стварыць такі характар, маля вылучыць пэналагію, індывідуальнасць чалавека, неабходна па-сапраўднаму ведаць рэчаіснасць на ўсёх яе сувязях. 1955 літаратурны год — быў год сур'ёзных творчых пошукаў беларускіх пісьменнікаў.

Іван Мележ напісаў п'есу «Калі вы маладыя...» («Памылі маладосці»). П'еса прысвечана жыццю маладз, студэнтаў, якіх савецкія інстытуты, што расцевае шчы талент і маладую энэргію на дрэвіцы, хто не змагаецца за сапраўднае ачысцэ, не ішчыць хараста, якога дзе каханне любімага чалавека. Арысця ішчыць да пастаўной Беларускай дзяржаўнай Акадэмічнаму тэатрам імя Янкі Купалы. Другое першую карціну першай дзеі.

Сонечны майскі дзень. Сівер Інстытута чытае гардака. Зішчылі, у маладым росніце арысця, кусты боу, вольдаль фітны, сур'ёзна туды дзючыны, што сідчы, сідчышыся над ішчынай. Далай па ступай-будыны, на выгледу-ручыны корпус. Збоку на парадным плане чыста другога будына, дзюеры ў яго. Туагта заходзіць і адуць выходзіць студэнтка. Калі дзюеры расчынае арысця, у арысця тымчасам пачынаюцца чысчачу студэнтка. Ненадоль ад гэтага будына перад кустамі, на парадным плане, будыны. На сідчыны лубі сідчыць Ігар у капытум на плечы шыкаю. П'еса прыгожая, пабуду стачы Андрэй.

Ігар. Што-ж, мой дарагі калгас, фініш кутка? Андрэй. Імяны, мой друг Шчасліваў. Ігар. Мяне завуць, па пашпарту, Ігар, сын Іванавіч, Лазоўскі. Прашу помніць. Андрэй. Я не забіў, Ігар, сын Іванавіч. Проста мяне дазена, другое болей апавадае сапраўднасці. Харасто, зольнасці, пашына, любоў.

Ігар (перабірае, міласіва). Кінь гэтыя свае ўжыць. Эх, Андрэша, волькі гэта мы расстанемца, а Ішчы год лужкі поруч, кіжкі разам, амы канспекты, на чарэ... Андрэй (у тон амы, іранічна). Аліч чыкі, з кім па чарэ халзілі да «тытанэ». Алігэ «тытанэ».

Ігар. Імяны. Аліч заварка. Андрэй. І лаянка аліч па прагучу пці год (Не да Ігару гаварыць). Аліч нават лаянчына, толькі што аліч а іх любіць без лаянчы, а другі—Шчасліваў... Ігар. Ты сідчы не з той нагі ўстаў. (Мяне размову). Значыцца, у Глушы Шчыра кажучы, табе, дружа, не пада папанавала. Андрэй (абыкчана). Можна быць. Ігар. Ты протэ куражыцца. Але я шчыбе разумею і спачуваю табе, Андрэша. Андрэй. Дзякуй... (Ганюць у а дзюеры). Галечка пачынаецца Зяць. Залюваецца. Галечка (зідэна да іх). Ой, хлопчыкі, калі-б вы ведалі!

Ігар. Веліцеж ужо! Андрэй. Веліцеж? Адуць? Нічога вы не ведаеце!

ТАЛЕНАВІТАЯ ЗМЕНА

Вясной 1956 года адбудзецца сёмы выпуск маладых акцёраў, якія скончаць Беларускае тэатральнае інстытут.

Рэпертуар выпускнікоў гэтага года надзвычай разнастайны: тут і горкаўскія «Мішчане», і сучасная савецкая п'еса Е. Фелічана «Суд мані», і старадаўні вядзлівы Грыбасяла, Шакоўскага і Хмыльскага «Замужыя вясце». Апрача таго, нашы выпускнікі выступяць на ўрышках з п'ес А. Остроўскага, Маллера і Шэкспіра.

Спектакль «Мішчане» ўжо некалькі разоў быў паказаны мінскім гледачам. Іргалі яго для вучняў сярэдняй школы, для салдат і афіцэраў, для рабочых і служачых трактарскага заводу.

Прамацкае спектакль па-рознаму. Але яго ідэянае вырашэнне ўспрымальнасця ўсёды беспамылкова.

Дзе-б і Іргалі «Мішчане» — гэтая п'еса заўсёды выклікае бурную рэакцыю спачування да Ніла з боку гледачоў.

П'еса «Мішчане» з'явілася нібы правдэснаю рэвалюцыяй 1905 года. У ёй дазена зноў толькі нарадзіцца таго сацыяльнага канфіліту, які неабходна вышчыць ў барацьбу. Але Горкі ўжо дае я

